

POSTANOWIENIE

Dnia 27 listopada 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Agnieszka Góra-Błaszczkowska

w sprawie z odwołania M. C.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Elblągu
o zwrot nienależnie pobranych świadczeń,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 27
listopada 2025 r.,
na skutek skargi kasacyjnej ubezpieczonej od wyroku Sądu Okręgowego w Elblągu
z dnia 23 listopada 2023 r., sygn. akt IV Ua 1/23,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 2 grudnia 2022 r., sygn. akt IV U 245/22, Sąd Rejonowy w Elblągu zmienił zaskarżoną decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Elblągu w ten sposób, że ustalił brak obowiązku zwrotu przez ubezpieczoną M.C. pobranego zasiłku chorobowego, świadczenia rehabilitacyjnego oraz zasiłku opiekuńczego w łącznej kwocie 139.291,73 zł wraz z odsetkami.

Apelację od tego wyroku wniósł organ rentowy.

Wyrokiem z 23 listopada 2023 r., sygn. akt IV Ua 1/23, Sąd Okręgowy w Elblągu w wyniku apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Elblągu zmienił zaskarżony wyrok Sądu Rejonowego w ten sposób, że oddalił odwołanie i zasądził od ubezpieczonej M. C. na rzecz pozwanego kwotę 180 zł tytułem zwrotu

kosztów procesu wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie za okres od upływu tygodnia od dnia doręczenia ubezpieczonej niniejszego wyroku do dnia zapłaty, a także zasądził od ubezpieczonej na rzecz pozwanego kwotę 120 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie za okres od dnia uprawomocnienia się niniejszego orzeczenia do dnia zapłaty.

Sąd drugiej instancji przypomniał, że decyzja z 3 sierpnia 2021 r. wydana została przez organ rentowy w celu wykonania prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w Elblągu z 23 grudnia 2019 r. w sprawie IV U 594/19, którym przesądzono, iż od 1 sierpnia 2013 r. M. C. podlegała obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą, ale z podstawą wymiaru składek wynoszącą 60% prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia za dany rok.

Decyzja z 3 sierpnia 2021 r. została skutecznie doręczona M.C. - w trybie art. 44 § 4 k.p.a. - z końcem dnia 19 sierpnia 2021 r. i od decyzji tej nie wniosła odwołania, skutkiem czego stała się ona prawomocna. Decyzja ta nie została wyeliminowana z obrotu prawnego w wyniku wydania zaskarżonej w tym postępowaniu decyzji z 21 kwietnia 2022 r. Zmiana polegająca na obniżeniu kwoty nienależnie pobranego świadczenia, nie skutkowała ponowną oceną przesłanek uzasadniających zastosowanie art. 84 ust. 1 i ust. 2 pkt 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, co zasadnie zarzucono w apelacji.

Jakkolwiek w przepisach regulujących postępowanie cywilne brak jest przepisu stanowiącego podstawę związania sądu cywilnego decyzjami administracyjnymi (odpowiednika art. 11 k.p.c. dotyczącego wyroków karnych skazujących oraz art. 365 § 1 k.p.c. dotyczącego prawomocnych orzeczeń), to w orzecznictwie i w doktrynie nie ma wątpliwości co do tego, że sąd cywilny jest związany decyzją administracyjną. Za tym związaniem opowiedział się wielokrotnie Sąd Najwyższy, w tym w uchwale siedmiu sędziów z 9 października 2007 r. (w sprawie III CZP 46/07, opublikowanej w OSNC 2008/3/30), w której wskazał, że zasadę uwzględniania przez sądy cywilne skutków prawnych orzeczeń organów administracji uznaje się za powszechnie przyjętą, a wywodzi się ją z prawnego rozgraniczenia drogi sądowej i administracyjnej, znajdującego oparcie w art. 2 § 3 k.p.c. i w art. 177 § 1 pkt 3 k.p.c., w art. 16 k.p.a. oraz art. 97 § 1 pkt 4 k.p.a., jak również w zasadach

konstytucyjnych, tj. w zasadzie podziału władzy (art. 10 Konstytucji RP) oraz zasadzie legalizmu (art. 7 Konstytucji RP). Sąd Najwyższy stwierdził, że sąd w postępowaniu cywilnym nie jest uprawniony do kwestionowania decyzji administracyjnej, w szczególności pod względem jej merytorycznej zasadności, i jest nią związany także wówczas, gdy w ocenie sądu decyzja jest wadliwa. Sąd Najwyższy uznał, że sąd w postępowaniu cywilnym obowiązany jest uwzględniać stan prawny wynikający z osnowy ostatecznej decyzji administracyjnej, chyba że decyzja jest „bezwzględnie nieważna”.

Decyzja z 3 sierpnia 2021 r. nie była bezwzględnie nieważna, a ukształtowany przez nią stan prawny dotyczył - na gruncie art. 84 ust. 1 i ust. 2 pkt 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych - obowiązku zwrotu przez M. C. nienależnie pobranego świadczenia. Tym stanem prawnym związane były sądy orzekające w niniejszej sprawie, a ich kognicja ograniczała się jedynie do zbadania wysokości świadczenia wskazanego w decyzji z 21 kwietnia 2022 r., które miało podlegać zwrotowi. Jednak w tym zakresie ubezpieczona nie sformułowała żadnych zarzutów.

Wyrok Sądu Apelacyjnego zaskarżyła skargą kasacyjną odwołująca się w całości. Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania oparła na podstawie przyjęcia skargi do rozpoznania określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 3 (nieważność postępowania) k.p.c.

Strona skarżąca zarzuciła nieważność postępowania opartą na przepisie art. 379 pkt 4 k.p.c., która powinna być zostać wzięta przez sąd pod uwagę z urzędu, a to z uwagi na osobę Sędziego, obecnego w składzie Sądu Okręgowego rozstrzygającym przedmiotową sprawę – X.Y.. Sędzia ta bowiem została powołana na urząd sędziego Sądu Okręgowego w Elblągu na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa nieprawidłowo ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2018 r., poz. 3).

Pełnomocnik skarżącej podniósł, że kariera zawodowa sędziego X.Y. uległa istotnemu przyspieszeniu od 2018 r. i miała ścisły związek z tzw. reformami sądownictwa wdrażanymi wówczas przez Ministerstwo Sprawiedliwości, a ściślej rzecz ujmując, z akceptacją przez nią działań ministerstwa, które polegały na

podporządkowaniu sądownictwa władzy wykonawczej. Podjęcie wówczas decyzji o przystąpieniu do wadliwej procedury awansowej w połączeniu z okolicznościami powyżej opisanymi, wskazują na bardzo silne powiązanie sędziego X.Y. z władzą wykonawczą.

W ocenie niezależnego i obiektywnego obserwatora może więc powstać uzasadnione przeświadczenie, że sędzia mający opisane powyżej powiązania z władzą wykonawczą będzie w swojej ocenie ponadprzeciętną miarą związany z tą władzą i to w stopniu, który przesądza o braku jego bezstronności.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniósł o odrzucenie skargi kasacyjnej jako niespełniającej wymogów art. 398⁴ § 2 k.p.c., ewentualnie o oddalenie skargi jako pozbawionej uzasadnionych podstaw; zasądzenie od ubezpieczonej na rzecz organu rentowego kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym według norm przepisanych. Nie zawarto w niej wniosku o odmowę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania i zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego w przypadku odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna odwołującej się nie kwalifikuje się do przyjęcia jej do merytorycznego rozpoznania. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie (1) występuje istotne zagadnienie prawne, (2) istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, (3) zachodzi nieważność postępowania lub (4) skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W związku z tym wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym przepisie, a jego uzasadnienie zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy.

Wniesiona w sprawie skarga kasacyjna zawiera wniosek o przyjęcie jej do rozpoznania uzasadniony w ten sposób, że w sprawie zachodzi nieważność postępowania (art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c.).

Zarzut nieważności postępowania nie mógł zostać uznany za uzasadniony.

W orzecnictwie Sądu Najwyższego nie budzi wątpliwości, że Sąd ten nie może w ramach rozpoznawania skargi kasacyjnej prowadzić abstrakcyjnej kontroli zgodności ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa z Konstytucją RP lub prawem międzynarodowym. Sama zatem okoliczność, że sędzia został powołany w procesie nominacyjnym przeprowadzonym przez Krajową Radę Sądownictwa ukształtowaną ustawą z dnia 8 grudnia 2017 r., nie uzasadnia zarzutu braku niezależności lub bezstronności, bowiem konieczne jest wystąpienie dodatkowych okoliczności i wzięcie pod uwagę ich całokształtu, a okoliczności te podlegają badaniu w odrębnej procedurze (art. 42a PrUSP – patrz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30 lipca 2025 r., I CSK 1473/25).

Sąd Najwyższy wyjaśniał też, że kwestionowanie statusu Krajowej Rady Sądownictwa nie wystarcza do stwierdzenia nieważności postępowania, o której mowa w art. 379 pkt 4 k.p.c. (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 13 lutego 2025 r., III UZ 12/24). Ocenę bezstronności i niezawisłości sądu przeprowadza się na każdym etapie postępowania sądowego. Służą do tego różne instrumenty i regulacje kontrolne. Może z nich skorzystać zarówno obywatel, którego sprawa rozpoznawana jest przez sąd, jak też inni uczestnicy postępowania, a w pewnych szczególnych sytuacjach także sam sędzia lub sąd wyższej instancji. Oceniając zasadność wątpliwości co do bezstronności sędziego, sąd bierze pod uwagę wszelkie okoliczności, które mogą mieć wpływ na jej zachowanie. Mogą one obejmować powiązanie sędziego ze stronami sporu, okoliczności świadczące o uzależnieniu sędziego od określonych podmiotów zewnętrznych, w tym innych organów państwa czy partii politycznych. Znaczenie może mieć przy tym sposób uzyskania określonych profitów lub awansów przez sędziego. Wszystkie te okoliczności są szczegółowo analizowane w literaturze prawniczej oraz w orzecnictwie sądów.

W niniejszej sprawie nie przedstawiono argumentacji, która mogłaby uzasadniać nieważność postępowania z uwagi na skład KRS i osobę sędziego, który wydał zaskarżony wyrok. Nie wykazano, aby dotychczasowa aktywność zawodowa sędzi, jej orzecznictwo, zachowanie i czynności w toku postępowania

mogły wskazywać na brak bezstronności, czy też próby wywierania na nią wpływów.

Stwierdzając zatem, że nie zachodzą przyczyny przyjęcia skargi do rozpoznania, określone w art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy postanowił zgodnie z art. 398⁹ § 2 k.p.c.

[KK]

[a.ł.]